

Een zeer zeldzame vondst uit de zuidelijke Noordzee: beenderen van de noordkaper *Eubalaena glacialis*

door
Erwin J.O. Kompanje
(conservator zoogdieren)

Onlangs verwierf het museum vier armbeenderen van een grote walvissoort. Het bleek zonder enige twijfel te gaan om een opperarmbeen, twee ellepijpen en een spaakbeen van de noordkaper *Eubalaena glacialis*. Wij kregen de beenderen van Klaas Post uit Urk die de collectie van het NMR al met meer uit de Noordzee opgeviste zeldzame stukken heeft verrijkt (zie bijvoorbeeld Straatgras 7 nummer 1 pagina 14 en nummer 2 pagina 29). Drie van de vier beenderen werden in mei en november 1994 en in maart 1995 opgevisst door de VLI 28 voor de kust van Zeeland in de zuidelijke Noordzee (51°40' N, 3° E). Van het vierde bot (het opperarmbeen) is de exacte vindplaats niet bekend. Dat het ook uit de zuidelijke Noordzee afkomstig is, staat wel vast.

De noordkaper is de zeldzaamste baleinwalvis van de oostelijke Atlantische oceaan. In het begin van de eeuw werd er nog op deze soort gejaagd: vóór 1930 werden ongeveer 135 exemplaren door Schotse, IJslandse en Spaanse walvisjagers gevangen. De totale populatie wordt nu geschat op tussen de 100 en 300 exemplaren. Dat is uitermate weinig voor een grote zoogdiersoort en men vreest dan ook dat hij binnen afzienbare tijd uitsterft. In deze eeuw zijn uit Europa geen strandingen van noordkapers bekend. Tussen 1900 en 1980 zijn slechts 23 waarnemingen van in totaal 48 levende exemplaren gedaan. Hiervan zijn niet alle waarnemingen betrouwbaar. De enige waarneming uit de Noordzee is gedocumenteerd met een schildering van een op het strand liggende dode noordkaper. Deze stranding vond plaats op 30 december 1751 bij Blankenberge in België (afgebeeld in

Lutra 1962 [4]: 21-22). Verder zijn er in de vorige eeuw nog enige wervels en ribstukken opgegraven bij de Belgische kust. De determinatie daarvan is echter niet helemaal zeker. Het zouden ook botten van de Groenlandse walvis *Balaena mysticetus* geweest kunnen zijn, die door walvisjagers waren meegenomen. Ook in Nederland zijn immers veel van dergelijke beenderen opgegraven.

Absolute topstukken

De recent opgeviste beenderen vormen dus het tweede bewijs dat deze uiterst zeldzame walvissoort wel eens in de Noordzee verzeild raakt. Dit maakt dat de beenderen absolute topstukken uit onze verzameling zijn. Een uitgebreide wetenschappelijke verhandeling over deze vondst zal in het december-nummer van het tijdschrift Lutra verschijnen (E.J.O. Kompanje & C. Smeenk: Bones of the right whale *Eubalaena glacialis* from the southern North Sea). Eén ellepijp is afgestaan aan het Nationaal Natuurhistorisch Museum in Leiden, de andere drie beenderen zijn opgenomen in de NMR-collectie en ingeschreven onder de aanwinstnummers 96-116/118. Het museum is Klaas Post zeer erkentelijk voor deze schenking.

De nieuwe topstukken:
opperarmbeen (rechts),
ellepijp (linksboven) en
spaakbeen (linksonder) van
een noordkaper *Eubalaena
glacialis* opgevisst uit de
zuidelijke Noordzee.

(foto: Kees Moeliker)

